

LES LLENGÜES A L'ESCOLA: QUINES, COM I PER QUÈ? L'EXEMPLE DE CATALUNYA

**Mireia Galindo Solé, Maribel Gómez Hernández,
Núria Miró Castellà, Sandra Reyes López**

Tècniques docents de la Subdirecció General de Llengües del Departament d'Educació

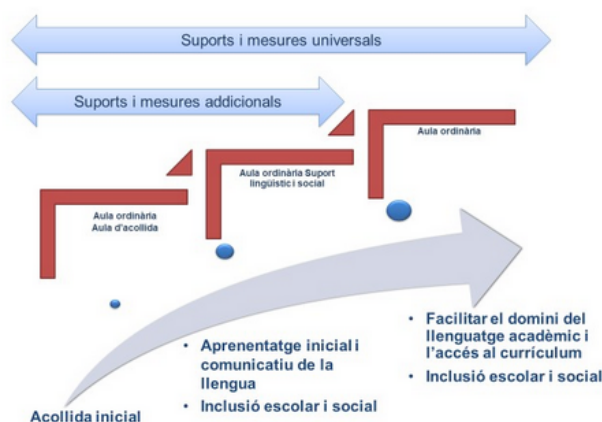
El model lingüístic català planteja l'educació plurilingüe fent que totes les llengües, les curriculars i les pròpies, contribueixin a desenvolupar la competència comunicativa de cada alumne, de manera que les pugui utilitzar per adquirir nou coneixement i per assolir una comunicació efectiva amb diverses llengües i en diferents circumstàncies i situacions. Parteix d'una aproximació holística a la llengua i al seu aprenentatge que es concreta en una pràctica docent que pivota en la gestió integrada de les llengües i dels continguts i facilita tant l'aprenentatge de les llengües com la construcció de coneixement a través de diferents llengües.

En el sistema educatiu de Catalunya, la llengua normalment emprada com a **vehicular** i **d'aprenentatge** en l'ensenyament és el català, llengua pròpia de Catalunya (conjuntament amb l'aranès a l'Aran). Com a llengües vehiculars, el català, i l'aranès a l'Aran, són les llengües en què es duen a terme totes les comunicacions en l'àmbit escolar i en què s'imparteixen els continguts de les àrees i matèries. A fi que l'alumnat, en finalitzar l'educació obligatòria, assoleixi una competència comunicativa sòlida en català (i aranès), castellà i almenys en una llengua estrangera, tant el català, el castellà com la llengua estrangera són **llengües curriculars**¹ del sistema educatiu. Les **llengües d'origen** de l'alumnat són valorades, tenen una presència simbòlica en totes les etapes escolars i esdevenen objecte d'aprenentatge en tallers, optatives i activitats extraescolars. El català esdevé la llengua de cohesió social de tots els integrants de la comunitat educativa.

1. Les llengües curriculars són les que s'ensenyen en les àrees i matèries.

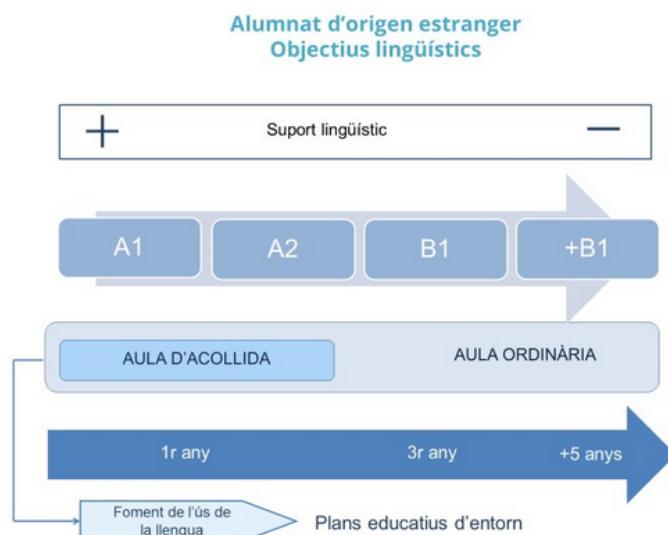
“El 14,4% d’alumnat de l’escola catalana és d’origen estranger. A les aules de Catalunya es parlen unes 160 llengües diferents.”

El 14,4% d’alumnat de l’escola catalana és d’origen estranger. A les aules de Catalunya es parlen unes 160 llengües diferents. Per tal d’atendre l’alumnat d’origen estranger, el sistema educatiu català configura un itinerari que passa per l’acollida inicial, l’aprenentatge intensiu de la llengua catalana a l’**aula d’acollida** amb l’inici del procés d’inclusió escolar i social, i la incorporació progressiva de l’alumne a l’aula ordinària a partir del **suport lingüístic i social**. Dins el marc d’un sistema educatiu inclusiu, a més de les **mesures** i els **suports universals** que s’han d’aplicar per a tot l’alumnat, les aules d’acollida i el suport lingüístic i social es consideren **mesures i suports addicionals** que són específics per a l’alumnat d’origen estranger que es complementen amb estratègies de suport a l’aula ordinària en totes les àrees i matèries.

Es considera que l’alumne ha d’assolir un nivell A2 a l’aula d’acollida, i que necessitarà suports específics, com a mínim, fins a superar el nivell B1. Tot i això, un cop superat aquest nivell s’ha de continuar tenint en compte la necessitat de personalitzar els aprenentatges en funció de les necessitats dels alumnes. A mesura que el nivell de llengua millora, el suport lingüístic específic disminueix. El domini de la llengua dels aprenentatges és un procés llarg i, conjuntament amb l’aprenentatge dels continguts curriculars dels diferents àmbits, és responsabilitat de tot el professorat. El fet que sigui un procés llarg no treu que calgui implementar mesures metodològiques i

organitzatives que afavoreixin l'èxit de l'alumnat i el seu progrés acadèmic de la manera més eficient i ràpida possible.

Com podem fomentar l'aprenentatge de l'alumnat de procedència estrangera en totes les àrees i matèries?

L'alumnat d'origen estranger, a més d'avançar en el coneixement de les àrees, ha de progressar en el domini de la llengua, amb l'objectiu final que pugui utilitzar-la en totes les activitats d'aprenentatge i en tots els entorns, dins i fora de l'escola, de manera autònoma i sense suports específics. Així, és parteix de la competència comunicativa bàsica que es treballa a l'aula d'acollida per adquirir un domini de la llengua que permeti l'accés al llenguatge acadèmic, potenciant també la llengua d'ús i facilitant la participació d'aquests alumnes en activitats de l'entorn en llengua catalana.

El **suport lingüístic i social** té com a marc curricular de referència el mateix que s'estableix al projecte educatiu per a la resta d'alumnes de la mateixa edat o del mateix grup ordinari, però prioritant els aspectes que afavoreixin l'adquisició de les habilitats comunicatives.

Des d'un plantejament lingüístic, els elements que caldria prioritzar a l'hora de fer la planificació didàctica de totes les àrees i matèries són els següents:

- Els recursos lingüístics que permetin als alumnes interactuar en les situacions habituals a l'escola.
- Les estructures discursives pròpies de les matèries relacionades amb les habilitats cognitives: descriure, argumentar, sintetitzar...
- Les habilitats relacionades amb la comprensió i expressió orals i escrites.
- El vocabulari clau relacionat amb els àmbits de coneixement.
- Les dificultats associades a les diferències de referents culturals i a la manca de coneixements previs que calen per adquirir coneixements nous.

A l'aula ordinària cal identificar la base lingüística dels aprenentatges en totes les àrees (la dimensió lingüística, el llenguatge acadèmic, el vocabulari específic de les àrees...) i aplicar mesures i suports per a la superació de les barreres lingüístiques, per afavorir la participació i l'aprenentatge de tots els alumnes en totes les àrees?

La valoració i el reconeixement de les llengües d'origen. Quins beneficis té en l'alumnat?

Les llengües no curriculars, en especial quan són llengües de l'alumnat i de les famílies d'origen estranger, tenen un paper integrador i d'equitat a través de la sensibilització, el respecte, el reconeixement i l'obertura cap a l'aprenentatge de totes les llengües. Igualment, el seu **ensenyament formal**, com a matèria optativa dins del currículum o com a **activitat extraescolar**, contribueix a augmentar el nombre de llengües estrangeres que els alumnes poden aprendre i acreditar, i a incrementar la riquesa cultural i la competitivitat de la nostra societat.

“Reconèixer les llengües d'origen és crucial per afavorir l'aprenentatge d'una llengua minoritzada”

Reconèixer les llengües d'origen és crucial per afavorir l'aprenentatge d'una llengua minoritzada per diverses raons:

Cultura i identitat

- **Preservació cultural:** les llengües són portadores de la cultura d'una comunitat. En reconèixer i preservar la llengua d'origen es contribueix a mantenir viva la riquesa cultural de la comunitat.
- **Identitat:** l'ús i la preservació de la llengua d'origen ajuden a les persones a connectar-se amb les seves arrels i a desenvolupar un fort sentit d'identitat cultural.

Comunicació familiar

- **Vincle familiar:** en molts casos, les llengües minoritzades són les llengües d'origen de les famílies. En afavorir aquestes llengües es facilita la comunicació i el vincle entre membres de la família i altres membres de la comunitat.
- **L'aprenentatge de llengües secundàries:** coneixent la llengua d'origen, els individus poden tenir una base més sòlida per aprendre altres idiomes, incloent-hi la llengua majoritària del context en què es troben. Hi ha estudis que han demostrat que els estudiants que tenen una base sòlida en la seva llengua d'origen tenen més èxit en l'aprenentatge de llengües addicionals. Això pot ajudar-los a assolir millors resultats acadèmics de manera global.
- **Preservació de la diversitat lingüística:** la preservació de les llengües d'origen contribueix a mantenir la diversitat cultural i lingüística global. Aquesta diversitat és valuosa per a tota la humanitat.

Quina tasca es pot fer des del centre educatiu per valorar i reconèixer les llengües i cultures d'origen?

La valoració i el reconeixement de les llengües i cultures d'origen són aspectes importants en un entorn educatiu per promoure la diversitat i la inclusió. A continuació es mostren algunes tasques que es poden realitzar des del centre educatiu per aconseguir aquest objectiu:

- **Programa de Llengua i Cultura d'Origen**: establir un programa que permeti als estudiants mantenir i desenvolupar les seves llengües i cultures d'origen. Això pot incloure classes de llengua, activitats culturals i altres iniciatives.
- **Recursos multilingües**: proporcionar recursos educatius en diverses llengües per assegurar que els estudiants se sentin representats i tinguin accés a materials que reflecteixin la seva cultura i història.
- **Activitats culturals i celebracions**: organitzar esdeveniments culturals i celebracions que destaquin la diversitat present a l'escola. Poden incloure festes culturals, espectacles i altres activitats que promouen la comprensió i l'apreciació mútua.
- **Formació del professorat**: proporcionar formació al professorat perquè estigui informat i sigui sensible a les qüestions relacionades amb la diversitat lingüística i cultural. Això inclou estratègies per acomodar les diferents necessitats dels estudiants.
- **Intercanvis culturals**: fomentar intercanvis culturals i de llengua entre els estudiants. Es poden dur a terme mitjançant projectes de correspondència, viatges d'estudi o altres oportunitats que permetin els estudiants interactuar amb altres estudiants amb antecedents culturals diferents.
- **Programa de mentorat**: establir un programa de mentorat en què estudiants més antics ajudin els nous en la integració i a connectar-se amb les seves pròpies cultures d'origen dins de l'entorn escolar.
- **Festivals i celebracions culturals**: celebrar festivals i dies importants de diferents cultures i fomentar la participació activa dels estudiants i de les seves famílies.
- **Col·laboració amb la comunitat**: col·laborar amb la comunitat local per establir vincles amb altres institucions, organitzacions i recursos que puguin enriquir la comprensió i l'apreciació de les diverses llengües i cultures.
- **Incorporació de continguts multiculturals**: assegurar que els materials d'estudi reflecteixin la diversitat de llengües i cultures, incorporant exemples i continguts d'orígens diversos.

- **Espais de diàleg i participació:** crear espais de diàleg on els estudiants puguin compartir les seves experiències i expressar les seves identitats culturals, i fomentar la participació i la comprensió entre els membres de la comunitat educativa.

Implementant aquestes iniciatives, les institucions educatives poden promoure un ambient inclusiu i respectuós cap a la diversitat lingüística i cultural, per ajudar els estudiants a valorar i mantenir les seves pròpies identitats.